

شماره: ۴۰۱/۳۰۰/۸۴۹۰

تاریخ: ۱۴۰۱/۰۷/۲۷

پیوست: دارد

شرکت بورس کالای ایران (سهامی عام)
Iran Mercantile Exchange

بسمه تعالی

((اطلاعیه))

موضوع: اصلاحیه اطلاعیه راه اندازی قرارداد اختیار معامله مبتنی بر قرارداد آتی زعفران نگین سررسید دی ماه ۱۴۰۱ و مشخصات قرارداد

مخاطب: کلیه فعالان معاملات قراردادهای مشتقه

تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۰۷/۲۷

متن اطلاعیه:

به اطلاع کلیه فعالان معاملات قراردادهای مشتقه می‌رساند قرارداد اختیار معامله مبتنی بر قرارداد آتی زعفران نگین سررسید دی ماه ۱۴۰۱ از روز **شنبه مورخ ۱۴۰۱/۰۸/۲۱** به شرح زیر و مشخصات قرارداد پیوست، راه اندازی شده و قابل معامله خواهد بود.

نوع اختیار	شرح نماد	نماد	تاریخ سررسید
خرید	قرارداد اختیار خرید مبتنی بر قرارداد آتی زعفران نگین سررسید دی ۱۴۰۱ با قیمت اعمال ۳۸۰/۰۰۰ ریال	FSDY01C38000	۱۴۰۱/۰۷/۲۰
	قرارداد اختیار خرید مبتنی بر قرارداد آتی زعفران نگین سررسید دی ۱۴۰۱ با قیمت اعمال ۴۱۰/۰۰۰ ریال	FSDY01C41000	
	قرارداد اختیار خرید مبتنی بر قرارداد آتی زعفران نگین سررسید دی ۱۴۰۱ با قیمت اعمال ۴۴۰/۰۰۰ ریال	FSDY01C44000	
فروش	قرارداد اختیار فروش مبتنی بر قرارداد آتی زعفران نگین سررسید دی ۱۴۰۱ با قیمت اعمال ۳۸۰/۰۰۰ ریال	FSDY01P38000	
	قرارداد اختیار فروش مبتنی بر قرارداد آتی زعفران نگین سررسید دی ۱۴۰۱ با قیمت اعمال ۴۱۰/۰۰۰ ریال	FSDY01P41000	
	قرارداد اختیار فروش مبتنی بر قرارداد آتی زعفران نگین سررسید دی ۱۴۰۱ با قیمت اعمال ۴۴۰/۰۰۰ ریال	FSDY01P44000	

قراردادهای اختیار معامله بدون حد نوسان قیمتی، با دوره گشایش به مدت ۳۰ دقیقه در ابتدای جلسه معاملاتی آغاز و با دوره عادی معاملاتی ادامه می‌یابد.

شایان ذکر است بروشور آموزشی قراردادهای اختیار معامله مبتنی بر قرارداد آتی زعفران نگین به پیوست این اطلاعیه ارسال شده است.

منتشر کننده: مدیریت بازارهای مشتقه و صندوق‌های کالایی

«پرینت نامه بدون درج مهر برجسته فاقد اعتبار است.»

آدرس: تهران، خیابان آیت الله طالقانی،
بعد از تقاطع ولی عصر (عج)، شماره ۳۵۱
تلفن گویا: ۸۵۶۴۰ | نمابر: ۸۸۳۸۳۰۰۰

www.ime.co.ir info@ime.co.ir

مشخصات قرارداد اختیار معامله مبتنی بر قرارداد آتی زعفران رشته‌ای بریده ممتاز (نگین)

۱	دارایی پایه	قرارداد آتی زعفران رشته‌ای بریده ممتاز (نگین)
۲	نماد کالا	FSMMYYCK (K نمایان کننده قیمت اعمال، MM علامت اختصاری ماه قرارداد و YY سال و C نشان دهنده اختیار خرید می‌باشد) FSMMYYPK (K نمایان کننده قیمت اعمال، MM علامت اختصاری ماه قرارداد و YY سال و P نشان دهنده اختیار فروش می‌باشد)
۳	اندازه قرارداد	یک قرارداد آتی زعفران رشته‌ای بریده ممتاز (نگین)
۴	فاصله قیمت اعمال	مضربی از ۱۰/۰۰۰ ریال
۵	وجه تضمین	الف) وجه تضمین اولیه: وجه تضمین اولیه موقعیت‌های باز فروش برای هر نماد معاملاتی با توجه به فرمول محاسباتی زیر اخذ خواهد شد که با توجه به آن تضامین طی زمان ثابت نبوده و به صورت پویا در حال تغییر خواهد بود. وجه تضمین اولیه در پایان هر روز معاملاتی بر اساس فرمول زیر تعدیل می‌شود: $\text{مبلغ وجه تضمین اولیه} = \left(\left[\frac{\text{IM} \times \text{F} \times \text{S}}{\text{C}} \right] + 1 \right) \times \text{C}$ IM: (مقدار در زبان بودن قرارداد - قیمت تسویه قرارداد آتی زعفران نگین $\times A$) و (قیمت اعمال $\times B$) هر کدام که بزرگتر بود. A: ۲۰٪ B: ۱۰٪ C: ۱۰۰/۰۰۰ ریال S: اندازه قرارداد: ۱ F: اندازه قرارداد آتی: ۱۰۰ ب) وجه تضمین لازم: به ازای هر قرارداد در هر روز به صورت پویا بر اساس روابط زیر، هر کدام که بزرگتر بود، محاسبه می‌شود؛ ۱- ((مقدار در زبان بودن قرارداد - قیمت تسویه قرارداد آتی زعفران نگین $\times A$) $\times F$) + قیمت پایانی) ضربدر اندازه قرارداد ۲- ((قیمت اعمال $\times B$) + قیمت پایانی) ضربدر اندازه قرارداد نکته: در صورتی که قیمت پایانی در بندهای ۱ و ۲، کمتر از "میزان در سود بودن قرارداد" باشد، "میزان در سود بودن قرارداد" جایگزین قیمت پایانی در فرمول فوق خواهد شد. ج) حداقل وجه تضمین: معادل ۷۰ درصد وجه تضمین لازم می‌باشد.
۶	سبک اعمال	اعمال می‌تواند صرفاً در آخرین روز معاملاتی صورت پذیرد (اختیار معامله اروپایی).
۷	روش تخصیص	اولویت زمانی
۸	حداقل تغییر قیمت	یک ریال
۹	ماه‌های قرارداد	تمامی ماه‌های سال به تشخیص بورس
۱۰	دوره معاملاتی	دوره معاملاتی هر کدام از نمادها در اطلاعیه راه‌اندازی قرارداد مربوطه اعلام خواهد شد.
۱۱	واحد پولی قیمت	ریال به ازای هر قرارداد
۱۲	مهلت ارائه درخواست اعمال	۱۵ دقیقه پس از پایان آخرین جلسه معاملاتی
۱۳	شرایط تحویل و خسارات	الف) پذیرش نهایی درخواست اعمال تنها برای "نمادهای اختیار معامله در سود" و منوط به تامین وجه تضمین قرارداد آتی متناسب با موقعیت‌های خرید وی در هر نماد قرارداد اختیار معامله خواهد بود. موقعیت‌هایی که درخواست اعمال آن‌ها پذیرفته شده باشد وارد فرآیند اعمال می‌شوند. ب) دارندگان موقعیت فروش قرارداد اختیار معامله‌ای که درخواست اعمال مشتری طرف مقابل آن‌ها پذیرفته شده باشد، وارد فرآیند اعمال می‌شوند و ملزم به تامین وجه تضمین قرارداد آتی و پرداخت مابه‌التفاوت قیمت تسویه قرارداد آتی و قیمت اعمال ضربدر اندازه قرارداد آتی می‌باشند. فروشنده قرارداد اختیار معامله حداکثر تا ۱۵ دقیقه پس از پایان آخرین جلسه معاملاتی مهلت دارد، وجه تضمین قرارداد آتی را متناسب با موقعیت‌های فروش خود در هر نماد قراردادهای اختیار معامله تامین نماید. در غیر این صورت قرارداد وی تسویه نقدی شده و موظف است ضمن پرداخت مابه‌التفاوت قیمت تسویه قرارداد آتی و قیمت اعمال ضربدر اندازه قرارداد آتی، یک درصد ارزش قرارداد آتی (قیمت تسویه قرارداد آتی در آخرین روز معاملاتی قرارداد اختیار معامله ضربدر اندازه قرارداد آتی) را به عنوان خسارت به خریدار طرف مقابل پرداخت نماید. ج) برای دارندگان موقعیت خرید و فروش قرارداد اختیار معامله که وجه تضمین قرارداد آتی آن‌ها تامین شده باشد، در بازار قرارداد آتی موقعیت تعهدی باز ایجاد خواهد شد. * نکته: تامین وجه تضمین قرارداد آتی برای طرفین قرارداد اختیار معامله معادل واریز مبلغ وجه تضمین قرارداد آتی در حساب عملیاتی بخش موجودی اختیار معامله یا داشتن موقعیت باز معکوس در نزدیک‌ترین سررسید قرارداد آتی یا داشتن موقعیت باز معکوس در سررسیدهای دیگر قرارداد آتی است.
۱۴	سقف مجاز موقعیت‌های باز و هم‌جهت	سقف موقعیت‌های باز و هم‌جهت مشتری در هر نماد معاملاتی برای دارندگان موقعیت باز: ○ مشتریان حقیقی و حقوقی: ۱۰۰۰ قرارداد ○ بازارگردان: بدون سقف
۱۵	سقف وثیقه قابل دریافت از مشتری توسط کارگزار	برای دارنده موقعیت باز فروش: حداکثر به اندازه ارزش اعمال مجموع موقعیت‌های فروش قراردادهای اختیار معامله

الف) مطابق ماده ۸ دستورالعمل اجرایی قرارداد اختیار معامله در خصوص درج اولین نماد معاملاتی بی تفاوت، قیمت اعمال این نماد مضربی از فاصله قیمت اعمال خواهد بود. قیمت‌های اعمال تمامی نمادهای ایجاد شده پس از آن نیز مضربی از فاصله قیمت اعمال خواهد بود. ب) بورس قیمت‌های اعمال جدید را در صورتی راه‌اندازی خواهد کرد که، نماد اختیار معامله در سود (یا در زیان) وجود نداشته باشد. ج) بورس می‌تواند نمادهای معاملاتی مربوط به قیمت‌های اعمالی که فاقد موقعیت باز هستند را از لیست نمادهای موجود حذف نماید.	نحوه درج نماد قرارداد اختیار معامله	۱۶
اعمال قرارداد اختیار معامله تنها به درخواست دارنده موقعیت باز خرید صورت می‌گیرد.	نحوه اعمال	۱۷
مطابق مصوبه هیئت مدیره شرکت بورس کالای ایران	ساعت و روزهای معاملاتی	۱۸
مطابق مصوبه هیئت مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار	کارمزدهای معاملاتی	۱۹
ایجاد موقعیت تعهدی باز قرارداد آتی	نوع تسویه پس از اعمال	۲۰
حداکثر تا ۲۵ قرارداد	حداکثر حجم هر سفارش	۲۱

آشنایی با قراردادهای اختیار معامله مبتنی بر قرارداد آتی

شرکت بورس کالای ایران
مدیریت بازارهای مشتقه و صندوق‌های کالایی
مهر ماه ۱۴۰۱

فهرست مطالب

۲	قرارداد اختیار معامله مبتنی بر قرارداد آتی
۲	قیمت اختیار
۲	قیمت اعمال
۲	اختیار معامله در سود
۳	اختیار معامله در زیان
۴	اختیار معامله بی تفاوت
۴	وجه تضمین
۴	وجه تضمین اولیه
۵	وجه تضمین لازم
۵	اعمال قرارداد و فرآیند اجرایی تحویل قرارداد
۷	مثال

این جزوه صرفاً آموزشی می باشد و مثال ها و شرایط توصیف شده کاربرد آموزشی دارد. برای آگاهی دقیق از مقررات و ضوابط مربوطه به "مشخصات قرارداد اختیار معامله" و "دستورالعمل اجرایی معاملات قراردادهای اختیار معامله در شرکت بورس کالای ایران" مراجعه شود.

قرارداد اختیار معامله مبتنی بر قرارداد آتی

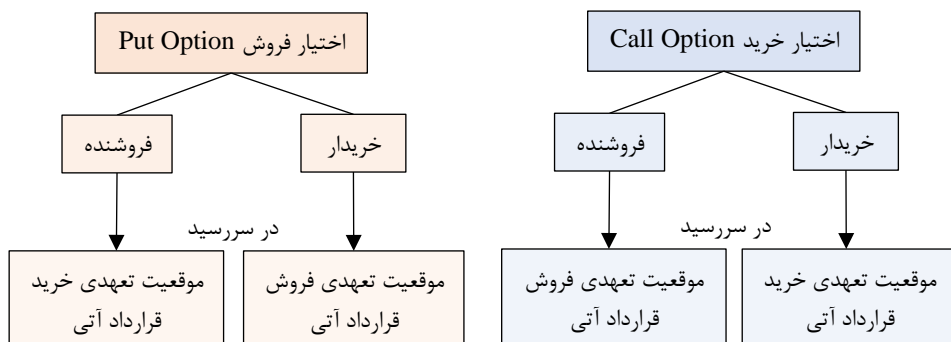
قرارداد اختیار معامله مبتنی بر قرارداد آتی، قراردادی است که در آن خریدار حق داشتن موقعیت تعهدی باز قرارداد آتی را از فروشنده اختیار، می‌خرد و فروشنده متعهد خواهد شد در بازار قرارداد آتی طرف مقابل موقعیت تعهدی باز ایجاد شده قرار گیرد.

اختیار خرید (Call Option)

در قرارداد اختیار معامله خرید مبتنی بر قرارداد آتی، برای خریدار اختیار، در سررسید قرارداد، موقعیت تعهدی خرید و برای فروشنده اختیار، موقعیت تعهدی فروش در بازار قرارداد آتی، ایجاد خواهد شد.

اختیار فروش (Put Option)

در قرارداد اختیار معامله فروش مبتنی بر قرارداد آتی، برای خریدار اختیار، در سررسید قرارداد، موقعیت تعهدی فروش و برای فروشنده اختیار، موقعیت تعهدی خرید در بازار قرارداد آتی، ایجاد خواهد شد.

قیمت اختیار

در هر یک از قراردادهای اختیار خرید و اختیار فروش، فروشنده اختیار معامله مبلغی را تحت عنوان قیمت اختیار از طرف مقابل بابت اختیاری که برای اخذ موقعیت تعهدی در بازار آتی به او می‌دهد دریافت می‌کند. این مبلغ بابت خرید اختیار از طرف خریدار پرداخت شده و قابل بازگشت نیست.

قیمت اعمال

قیمت‌های اعمال اختیار خرید و اختیار فروش، توسط بورس تعیین خواهد شد. در قرارداد اختیار معامله مبتنی بر قرارداد آتی، متناسب با قیمت تسویه قرارداد آتی، حداقل سه قیمت اعمال توسط بورس تعریف می‌شود و

در صورت نوسان قیمت تسویه قرارداد آتی، بورس قیمت‌های اعمال جدیدی را به لیست قیمت‌های اعمال موجود اضافه خواهد کرد.

قیمت‌های اعمال تعریف شده به نحوی خواهند بود که همواره یک قرارداد اختیار معامله در سود، یک قرارداد اختیار معامله در زیان و یک قرارداد اختیار معامله بی تفاوت وجود داشته باشد. در سود یا در زیان بودن یک اختیار معامله از منظر "خریدار اختیار" بررسی خواهد شد.

• اختیار معامله در سود

یک اختیار معامله را "در سود" می‌نامیم چنانچه خریدار با اعمال آن به سود برسد (با فرض امکان اعمال در زمان حاضر). به عنوان مثال:

در قرارداد اختیار خرید، اگر قیمت تسویه قرارداد آتی بیشتر از قیمت اعمال قرارداد اختیار باشد، بدین معنی است که خریدار با اعمال اختیار، موقعیت تعهدی خرید را با قیمتی کمتر از قیمت تسویه (و دقیقاً به اندازه مبلغ قیمت اعمال)، اخذ خواهد کرد؛

یا در قرارداد اختیار فروش، اگر قیمت تسویه قرارداد آتی کمتر از قیمت اعمال قرارداد اختیار باشد، بدین معنی است که خریدار با اعمال اختیار، موقعیت تعهدی فروش را با قیمتی بیشتر از قیمت تسویه (و دقیقاً به اندازه مبلغ قیمت اعمال)، اخذ خواهد کرد؛

در نتیجه خریدار در حالت‌های فوق، با انجام اعمال سود خواهد کرد و گفته می‌شود که اختیار معامله در سود است.

• اختیار معامله در زیان

یک اختیار معامله را در زیان می‌نامیم چنانچه خریدار آن با اعمال اختیار معامله زیان کند. لذا اختیار معامله‌های در زیان اعمال نمی‌شوند. به عنوان مثال اگر در قرارداد اختیار خرید، قیمت تسویه قرارداد آتی کمتر از قیمت اعمال قرارداد باشد، خریدار با اعمال آن زیان می‌کند (با فرض امکان اعمال در زمان حاضر). در نتیجه منطقی نیست که از اختیار خود استفاده کند چرا که می‌تواند خودش در بازار آتی موقعیت تعهدی خرید را با قیمتی کمتر از قیمت اعمال اخذ کند. لذا در این حالت گفته می‌شود اختیار معامله در زیان است.

در مورد قرارداد اختیار فروش نیز در حالتی که قیمت تسویه قرارداد آتی بالاتر از قیمت اعمال قرارداد اختیار فروش باشد، قرارداد اختیار برای خریدار آن در زیان خواهد بود.

• اختیار معامله بی تفاوت

یک اختیار معامله را بی تفاوت می‌نامیم اگر چنانچه فرد خریدار با اعمال آن نه به سودی برسد و نه زیان کند. در اختیار معامله‌های بی تفاوت، قیمت اعمال بسیار نزدیک به قیمت تسویه قرارداد آتی می‌باشد. لذا برای خریدار اختیار فرقی ندارد که خودش به صورت مجزا در بازار قرارداد آتی اقدام به اخذ موقعیت کند یا قرارداد را اعمال کند. در نتیجه در این حالت گفته می‌شود که اختیار معامله بی تفاوت نسبت به سود یا زیان است. شایان ذکر است در هر سه حالت اختیار در سود، در زیان یا بی تفاوت، خریدار باید هزینه‌هایی مثل کارمزد های اعمال، قیمت اختیار پرداخت شده و کارمزد معاملاتی را مد نظر قرار دهد.

وجه تضمین

با توجه به ضوابط تعیین وجه تضمین که به پیوست دستورالعمل اجرایی معاملات قراردادهای اختیار معامله ارائه شده است، تنها در صورت فراهم شدن امکانات فنی در بورس، وجوه تضمین بر اساس راهبردها و استراتژی‌ها تعیین خواهد شد. لذا تا آن زمان وجوه تضمین به صورت «قرارداد محور» محاسبه خواهد شد. یعنی وجوه تضمین برای هر موقعیت به صورت کاملاً جداگانه و بدون در نظر گرفتن موقعیت‌های دیگر لحاظ خواهد شد.

• وجه تضمین اولیه

خریدار «««»»» با توجه به این موضوع که مشتری خریدار، اختیار را خریداری کرده است، لذا نیاز به تودیع وجه تضمین ندارد لیکن جهت ثبت سفارش برای هر قرارداد تنها باید ارزش معامله^۱ به همراه کارمزدهای مربوطه را در حساب عملیاتی خود داشته باشد.

فروشنده «««»»» از آنجایی که مشتری فروشنده ملزم به ایفای تعهدات در قبال مشتری خریدار می‌باشد، برای ثبت سفارش فروش باید مبلغ وجه تضمین اولیه را در حساب عملیاتی خود داشته باشد. پس مبلغ محاسبه شده برای وجه تضمین اولیه فقط در زمان اخذ سفارش کاربرد خواهد داشت. این مبلغ به صورت پویا و در هر روز معاملاتی پایش و به روز می‌شود. لذا مبلغ آن توسط بورس محاسبه و در هر روز معاملاتی در تابلوی معاملاتی اختیار معامله قابل مشاهده است.

۱. ارزش معامله برابر است با قیمت اختیار مورد نظر ضربدر اندازه قرارداد.

• وجه تضمین لازم

همانطور که گفته شد، مبلغ وجه تضمین اولیه برای ثبت سفارش فروشندگان می‌باشد. اما در پایان روز و پس از محاسبه قیمت پایانی هر نماد، بورس مبلغ نهایی وجه تضمین را تحت عنوان وجه تضمین لازم، اعلام و بر اساس آن وضعیت مشتریان دارای موقعیت باز فروش را مشخص می‌نماید. بدین معنی که بورس هر روز وجه تضمین لازم را محاسبه و در سامانه معاملاتی اعلام می‌کند. در نتیجه بر اساس مبلغی که هر روز اعلام می‌شود مشتری فروشنده می‌بایست حداقل ۷۰٪ مبلغ اعلام شده را در حساب عملیاتی خود داشته باشد در غیر این صورت اختاریه افزایش وجه تضمین دریافت خواهد نمود.

اعمال قرارداد و فرآیند اجرایی تحویل قرارداد

سبک اعمال در قراردادهای اختیار معامله مبتنی بر قرارداد آتی راه‌اندازی شده در بورس کالای ایران، به نحوی است که اعمال فقط در سررسید قرارداد امکان پذیر است (اختیار معامله اروپایی). سررسید قرارداد اختیار معامله مبتنی بر قرارداد آتی راه‌اندازی شده در شرکت بورس کالای ایران متناسب با سررسید قرارداد آتی، (به عنوان مثال چند روز قبل از سررسید قرارداد آتی) خواهد بود.

ارائه درخواست اعمال خریدارن و فرآیند تحویل در روز سررسید به شرح ذیل است:

◇ درخواست اعمال تنها برای "نمادهای اختیار معامله در سود" پذیرفته خواهد شد.

◇ پذیرش نهایی درخواست اعمال خریدار، منوط به تأمین وجه تضمین قرارداد آتی متناسب با موقعیت‌های

خرید در هر نماد معاملاتی قرارداد اختیار معامله خواهد بود. یعنی مشتری باید به تعداد موقعیت‌های خرید

اختیار خرید و موقعیت‌های خرید اختیار فروش خود، وجه تضمین قرارداد آتی را تأمین نماید. تأمین وجه

تضمین قرارداد آتی معادل واریز وجه تضمین یا داشتن موقعیت معکوس در نماد قرارداد آتی سررسید

نزدیک یا سررسید دورتر می‌باشد.

◇ موقعیت‌های خریدی که درخواست اعمال آن‌ها پذیرفته نشده است ملغی می‌شود. بدیهی است خریدار و

فروشنده بدون دریافت و پرداخت خسارت یا مابه‌التفاوت، از فرآیند تحویل خارج خواهند شد.

◇ موقعیت‌های خریدی که درخواست اعمال آن‌ها پذیرفته شده است به همراه فروشنده طرف مقابل، وارد

فرآیند تحویل می‌شوند.

◇ دارندگان موقعیت فروش قرارداد اختیار معامله‌ای که موقعیت آن پس از پذیرفته شدن درخواستِ اعمال خریدار طرف مقابل، وارد فرآیند اعمال می‌شوند، ملزم به ایفای تعهدات مربوط به وجه تضمین قرارداد آتی و پرداخت مابه‌التفاوت قیمت تسویه قرارداد آتی و قیمت اعمال ضربدر اندازه قرارداد آتی می‌باشند.

◇ فروشنده قرارداد اختیار معامله مطابق مشخصات قرارداد موظف است حداکثر تا ۱۵ دقیقه پس از پایان آخرین جلسه معاملاتی، وجه تضمین قرارداد آتی را متناسب با موقعیت‌های فروش قراردادهای اختیار معامله در هر نماد معاملاتی تأمین نماید. تأمین وجه تضمین قرارداد آتی معادل واریز وجه تضمین یا داشتن موقعیت معکوس در نماد قرارداد آتی سررسید نزدیک یا سررسید دورتر می‌باشد.

◇ در صورت عدم تأمین وجه تضمین قرارداد آتی توسط فروشنده، قرارداد اختیار معامله وی تسویه نقدی شده و موظف است ضمن پرداخت مابه‌التفاوت قیمت تسویه قرارداد آتی و قیمت اعمال ضربدر اندازه قرارداد آتی، یک درصد ارزش قرارداد آتی (قیمت تسویه قرارداد آتی در آخرین روز معاملاتی قرارداد اختیار معامله ضربدر اندازه قرارداد آتی) را به عنوان خسارت به خریدار طرف مقابل پرداخت نماید.

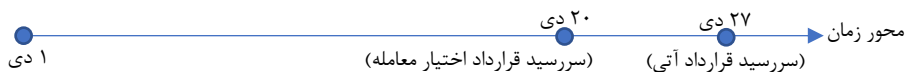
◇ بدیهی است در شرایط قصور فروشنده در تأمین وجه تضمین قرارداد آتی به ازای هر قرارداد اختیار، موقعیت بازی در قرارداد آتی برای هیچ یک از طرفین قرارداد اختیار معامله ایجاد نخواهد شد. در این حالت خریدار اختیار تنها مابه‌التفاوت و خسارت را از فروشنده اختیار دریافت خواهد کرد.

◇ برای دارندگان موقعیت خرید و فروش قرارداد اختیار معامله که وجه تضمین قرارداد آتی آن‌ها تأمین شده باشد، در بازار قرارداد آتی موقعیت تعهدی باز ایجاد خواهد شد.

◇ با توجه به اینکه موقعیت‌های باز ایجاد شده در قرارداد آتی، به قیمت اعمال است، کلیه موقعیت‌های ایجاد شده بر اساس قیمت تسویه قرارداد آتی تسویه خواهد شد (یعنی همان مابه‌التفاوت قیمت تسویه قرارداد آتی و قیمت اعمال ضربدر اندازه قرارداد آتی از حساب فروشنده کسر و به حساب خریدار واریز خواهد گردید).

مثال ۱

سررسید اختیار معامله مبتنی بر قرارداد آتی زعفران تحویل دی ماه ۱۴۰۱ روز ۲۰ دی ماه و سررسید قرارداد آتی زعفران تحویل دی ماه ۱۴۰۱ نیز ۲۷ دی ماه است.^۲

۱ دی «» فرض کنید امروز اول دی ماه است (۲۰ روز مانده به سررسید). مشتری X و Y ، در نماد اختیار خرید با قیمت اعمال ۳۵،۰۰۰ تومان اقدام به معامله می‌نمایند. مشتری X از بابت این معامله ۵۰۰،۰۰۰ تومان به مشتری Y می‌پردازد. یعنی مشتری X یک موقعیت خرید و مشتری Y یک موقعیت فروش، در قرار اختیار خرید با قیمت اعمال ۳۵،۰۰۰ اخذ می‌کنند. به این مفهوم که مشتری X با پرداخت ۵۰۰،۰۰۰ تومان، حق داشتن «یک موقعیت تعهدی خرید قرارداد آتی زعفران» را در سررسید قرارداد اختیار معامله (یعنی ۲۰ دی ماه ۱۴۰۱)، از مشتری Y ، خریداری کرده است و مشتری Y موظف است در ۲۰ دی ماه به عنوان طرف مقابل موقعیت تعهدی خرید در قرارداد آتی مشتری X قرار گیرد (یعنی مشتری Y ، پس از اعمال، موقعیت فروش قرارداد آتی زعفران خواهد داشت).

توجه: مشتری باید هنگام ثبت سفارش، علاوه بر ارزش ذاتی و زمانی اختیار معامله، اندازه قرارداد آتی را نیز در قیمت سفارش خود لحاظ کند. (یعنی ارائه سفارش به قیمت ۵۰۰،۰۰۰ به جای قیمت ۵۰،۰۰۰).

قیمت اعمال	نمادهای اختیار خرید (Call Option)	
	فروشنده	خریدار
۳۵،۰۰۰	Y (1)	X (1)

۲۰ دی «» فرض کنید امروز روز سررسید است و مشتری X و Y تا امروز (یعنی ۲۰ دی ماه) موقعیت تعهدی خود را نبسته باشند. همچنین فرض کنید قیمت تسویه قرارداد آتی زعفران نگین، ۴۱،۰۰۰ تومان است. با توجه به بیشتر بودن قیمت تسویه قرارداد آتی نسبت به قیمت اعمال اختیار خرید، اختیار معامله در سود است و خریدار می‌تواند درخواست اعمال خود را به بورس ارائه کند.

پس از پایان جلسه معاملاتی آخرین روز معاملاتی قرارداد اختیار معامله سررسید دی ماه، مشتری X ، تا ۱۵ دقیقه پس از پایان جلسه معاملاتی فرصت دارد ضمن تأمین وجه تضمین قرارداد آتی، درخواست اعمال خود

^۲ برای سادگی مثال، کارمزد معاملاتی و کارمزد اعمال صفر در نظر گرفته شده است. اندازه قرارداد آتی نیز ۱۰۰ می‌باشد.

را از طریق سامانه معاملاتی و یا کارگزار به بورس ارائه نماید.

مشتری Y نیز تا ۱۵ دقیقه پس از پایان جلسه معاملاتی فرصت دارد وجه تضمین قرارداد آتی را تأمین نماید. در صورت تأمین وجه تضمین قرارداد آتی (واریز وجه تضمین یا داشتن موقعیت معکوس در نماد قرارداد آتی سررسید نزدیک یا سررسید دورتر)، فرآیند اعمال انجام خواهد شد. پس از پایان فرآیند اعمال در همان روز ۲۰ دی ماه، برای مشتری X، یک موقعیت تعهدی خرید و برای مشتری Y، یک موقعیت تعهدی فروش در قرارداد آتی زعفران سررسید دی ماه ایجاد می‌شود. موقعیت ایجاد شده با قیمت اعمال ۳۵،۰۰۰ خواهد بود. به این مفهوم که در روز ۲۰ دی ماه، مشتری خریدار با قیمت ۳۵،۰۰۰ تومان اقدام به اخذ موقعیت تعهدی خرید و مشتری فروشنده نیز با قیمت ۳۵،۰۰۰ اقدام به اخذ موقعیت فروش در بازار قراردادهای آتی نموده است. با توجه به اینکه قیمت تسویه قرارداد آتی در روز ۲۰ دی ماه ۴۱،۰۰۰ تومان می‌باشد، فرآیند به روز رسانی حساب برای موقعیت های ایجاد شده انجام شده و مبلغ ۶۰۰،۰۰۰ تومان (مابه التفاوت قیمت اعمال و قیمت تسویه قرارداد آتی ضربر در اندازه قرارداد آتی زعفران) از حساب مشتری فروشنده (Y) برداشت و به حساب مشتری خریدار (X) واریز خواهد شد.

۲۱ دی «» باتوجه به تخصیص موقعیت تعهدی خرید و فروش در روز گذشته، سبد موقعیت مشتریان X و Y در بازار قرارداد آتی تغییر کرده است.

۲۷ دی «» اگر مشتری X و Y، تا روز سررسید قرارداد آتی زعفران (روز ۲۷ دی ماه)، موقعیت تعهدی خود را نگه دارند، وارد فرآیند تحویل کالا (زعفران نگین) در قراردادهای آتی مطابق قوانین و مقررات بازار آتی، خواهند شد. در صورت عدم تمایل به ورود به فرآیند تحویل، مشتریان می‌توانند تا پایان آخرین جلسه معاملاتی قرارداد آتی در روز ۲۷ دی ماه، موقعیت باز قرارداد آتی خود را ببندند.

مثال ۲

اگر در مثال ۱، فرض کنیم در روز ۲۰ دی، خریدار، درخواست اعمال ارائه کند ولی شرایط احراز تأمین وجه تضمین قرارداد آتی را نداشته باشد، درخواست اعمال وی پذیرفته نخواهد شد و موقعیت مشتریان X و Y وارد فرآیند تحویل نمی‌شود. در این حالت به دلیل ملغی شدن اختیار و وارد نشدن به فرآیند، دریافت و پرداخت خسارت و مابه التفاوت انجام نمی‌شود.

مثال ۳

اگر در مثال ۱، فرض کنیم در روز ۲۰ دی، خریدار، درخواست اعمال ارائه کند و شرایط احراز وجه تضمین قرارداد آتی را نیز داشته باشد، اما فروشنده شرایط احراز وجه تضمین آتی را نداشته باشد، قرارداد اختیار معامله نه تنها تسویه نقدی می‌شود بلکه فروشنده اختیار باید به خریدار خسارت پرداخت نماید.

یعنی مابه التفاوت قیمت اعمال و قیمت تسویه ضربدر اندازه قرارداد آتی زعفران (۶۰۰,۰۰۰ تومان) از حساب مشتری فروشنده (Y) برداشت و به حساب مشتری خریدار (X) واریز خواهد شد. همچنین ۱ درصد ارزش قرارداد آتی (قیمت تسویه قرارداد آتی ضربدر اندازه قرارداد آتی) یعنی $(۴۱,۰۰۰ \times ۱۰۰\%)$ (۴۱,۰۰۰ تومان نیز از حساب مشتری فروشنده (Y) برداشت و به حساب مشتری خریدار (X) واریز خواهد شد.

مثال ۴

فرض کنید در سررسید اختیار معامله مبتنی بر قرارداد آتی زعفران تحویل دی ماه ۱۴۰۱ هستیم. قیمت تسویه تسویه قرارداد آتی ۴۱,۰۰۰ تومان و سه قیمت اعمال ۳۵,۰۰۰ و ۴۰,۰۰۰ و ۴۵,۰۰۰ تومان در تابلو معاملاتی بورس وجود دارد.^۳

هر یک مشتریان A, B, C, D, E, F و G در نمادهای زیر به شرح جدول موقعیت تعهدی دارند، تعداد موقعیت تعهدی داخل پرانتز، آورده شده است.

نمادهای اختیار فروش		قیمت اعمال	نمادهای اختیار خرید	
فروشنده	خریدار		فروشنده	خریدار
E (1)	G (1)	۳۵,۰۰۰	B (2)	A (2)
		۴۰,۰۰۰	D (1)	C (1)
F (1)	A(1)	۴۵,۰۰۰		

فرض کنید همه مشتریان خریدار در خواست اعمال به بورس ارائه کرده باشند. با توجه به قیمت تسویه قرارداد آتی ۴۱,۰۰۰ تومانی، دو نماد اختیار خرید با قیمت اعمال ۳۵,۰۰۰ و ۴۰,۰۰۰ و یک نماد اختیار فروش با قیمت ۴۵,۰۰۰ در سود بوده و وارد فرآیند تحویل خواهند شد. خریداران اختیاری

۳. کلیه اعداد، قیمت اعمال، فاصله قیمت اعمال و واحد قیمت فرضی است و صرفاً برای سهولت در متن آموزش به کار برده شده است. همچنین برای سادگی مثال، کارمزد معاملاتی و کارمزد اعمال صفر در نظر گرفته شده است. اندازه قرارداد آتی نیز ۱۰۰ در نظر گرفته شده است.

که در سود هستند در داخل باکس قرار گرفته‌اند. نماد مربوط به قیمت اعمال ۳۵,۰۰۰ تومان در اختیار فروش، در زیان است، به همین علت، درخواست اعمال موقعیت G پذیرفته نخواهد شد. پذیرش درخواست اعمال مشتریان A و C نیز منوط به تأمین وجه تضمین قرارداد آتی خواهد بود. با توجه به مشخصات قرارداد، برای پذیرش نهایی درخواست اعمال، مشتری باید به اندازه موقعیت‌های خرید خود در هر نماد معاملاتی، نسبت به تأمین وجه تضمین قرارداد آتی اقدام نماید.

در این مثال با توجه به اینکه مشتری A دو موقعیت خرید در اختیار خرید و یک موقعیت خرید در اختیار فروش دارد، لذا باید به اندازه سه قرارداد شرایط احراز وجه تضمین قرارداد آتی را داشته باشد. فرض می‌کنیم در حساب عملیاتی وی به اندازه مبلغ وجه تضمین سه قرارداد وجود داشته باشد. لذا درخواست اعمال مشتری A، پذیرفته خواهد شد.

مشتری C نیز باید شرایط احراز یک وجه تضمین قرارداد آتی را داشته باشد. فرض می‌کنیم مشتری C شرایط احراز وجه تضمین را نداشته باشد. لذا درخواست اعمال مشتری C به دلیل عدم احراز شرایط احراز وجه تضمین قرارداد آتی پذیرفته نخواهد شد. لذا وارد فرآیند اعمال نمی‌شود. بدیهی است مشتری D، نیز به دلیل عدم پذیرش درخواست اعمال مشتری طرف مقابل، وارد فرآیند تحویل نمی‌شود. در خصوص مشتری C و D، هیچگونه مابه‌التفاوت یا خسارت دریافت و پرداخت نخواهد شد.

طبق جدول زیر در مرحله اول، پس از بررسی درخواست اعمال مشتریان خریدار، نمادهای زیر با مشتریان زیر وارد فرآیند اعمال می‌شود:

نمادهای اختیار فروش		قیمت اعمال	نمادهای اختیار خرید	
			فروشنده	خریدار
فروشنده	خریدار	۳۵,۰۰۰	B (2)	A (2)
F (1)	A(1)	۴۵,۰۰۰		

اکنون زمان بررسی احراز تأمین وجه تضمین قرارداد آتی از سوی مشتریان فروشنده است. مشتری B طبق مشخصات قرارداد باید به اندازه موقعیت‌های فروش در هر نماد معاملاتی وجه تضمین داشته باشد. در اینجا مشتری B باید شرایط احراز تأمین دو وجه تضمین قرارداد آتی و مشتری F باید شرایط احراز یک وجه تضمین قرارداد آتی را داشته باشد. فرض می‌کنیم مشتری B شرایط را احراز نموده ولی مشتری F شرایط تأمین وجه تضمین قرارداد آتی را ندارد.

به دلیل عدم احراز شرایط تأمین وجه تضمین تا ۱۵ دقیقه پس از پایان جلسه معاملاتی، توسط مشتری F قرارداد وی تسویه نقدی و مشمول خسارت خواهد شد. یعنی نه تنها مابه التفاوت قیمت اعمال و قیمت تسویه ضربدر اندازه قرارداد آتی ($400,000 = 41,000 \times 100$) را به مشتری A پرداخت می‌کند، یک درصد ارزش قرارداد آتی (قیمت تسویه قرارداد آتی ضربدر اندازه قرارداد آتی) یعنی $(41,000 \times 100 \times \%)$ $41,000$ تومان را نیز به مشتری A پرداخت می‌کند.

در نهایت با توجه به احراز شرایط وجه تضمین برای دو مشتری A و B در نماد اختیار خرید، برای مشتری A دو موقعیت تعهدی خرید و برای مشتری B دو موقعیت فروش در قرارداد آتی به قیمت $35,000$ تومان ایجاد خواهد شد. پس از ایجاد موقعیت در بازار آتی، موقعیت‌های باز ایجاد شده با قیمت تسویه قرارداد آتی (یعنی $41,000$) تسویه خواهند شد و مبلغ $(1,200,000 = 100 \times (41,000 - 35,000) \times 2)$ $1,200,000$ تومان از حساب مشتری B برداشت و به حساب مشتری A واریز خواهد شد.

مثال ۵ - شرایط احراز وجه تضمین قرارداد آتی

در مثال زیر شرایط احراز تأمین وجه تضمین قرارداد آتی را برای خریداران و فروشندگان اختیار معامله توضیح خواهیم داد.

۱. داشتن موقعیت معکوس در سررسید نزدیک

اگر در مثال ۴، هنگام بررسی درخواست اعمال فرض کنیم مشتری A در بازار قرارداد آتی در نزدیک‌ترین سررسید، دو موقعیت فروش داشته باشد، مشتری نیازی به تودیع ۳ وجه تضمین در بازار آتی ندارد و فقط با داشتن یک وجه تضمین به ازای یک موقعیت خرید در اختیار فروش، درخواست اعمال وی پذیرفته خواهد شد، چرا که برای دو موقعیت خرید در اختیار خرید، دو موقعیت معکوس (فروش) در بازار آتی دارد و با اجرای فرآیند اعمال و تخصیص دو موقعیت تعهدی خرید به وی، دو موقعیت باز فروشی که از قبل در بازار قرارداد آتی در نزدیکترین نماد داشته بسته خواهد شد.

۲. داشتن موقعیت معکوس در سررسید دورتر

حال در صورتی که در همان مثال ۴، فرض کنیم مشتری A در بازار قرارداد آتی، در سررسید دورتر قرارداد آتی، دو موقعیت فروش داشته باشد، مشتری نیازی به تودیع ۳ وجه تضمین در بازار آتی ندارد و همانند مورد قبل، فقط با داشتن یک وجه تضمین به ازای یک موقعیت خرید در اختیار فروش، درخواست اعمال وی پذیرفته خواهد شد، چرا که برای دو موقعیت خرید در اختیار خرید، دو موقعیت معکوس (فروش) در سررسید دورتر بازار آتی دارد.

۳. داشتن مبلغ وجه تضمین در حساب عملیاتی بخش موجودی اختیار معامله

چنانچه مشتری متناسب با موقعیت‌های قرارداد اختیار معامله در هر نماد اختیار معامله، وجه تضمین قرارداد آتی را در حساب عملیاتی بخش موجودی اختیار معامله داشته باشد، در صورتی که خریدار باشد درخواست اعمال وی پذیرفته خواهد شد و در صورتی که فروشنده باشد تعهدات وی ایفا خواهد شد.